

Nastavno-naučnom veću Stomatološkog fakulteta Univerziteta u Beogradu

Predmet:

Izveštaj Komisije za ocenu završene doktorske disertacije
ORALNO ZDRAVLJE KORISNIKA DOMOVA ZA STARA LICA -
PROCENA, NEGA I UTICAJ NA KVALITET ŽIVOTA
dr Miloša Petrovića

Na redovnoj sednici Nastavno-naučnog veća Stomatološkog fakulteta Univerziteta u Beogradu održanoj 29.05.2018. godine, imenovana je Komisija za ocenu završene doktorske disertacije pod nazivom **ORALNO ZDRAVLJE KORISNIKA DOMOVA ZA STARA LICA - PROCENA, NEGA I UTICAJ NA KVALITET ŽIVOTA** kandidata dr Miloša Petrovića u sastavu:

- Prof. dr Ljiljana Tihaček Šojić, Stomatološki fakultet Beograd
- Prof. dr Aleksandra Milić Lemić, Stomatološki fakultet Beograd
- Prof. dr Srđan Poštić, Stomatološki fakultet Beograd
- Prof. dr Svetlana Jovanović, Stomatološki fakultet Beograd
- Prof. dr Nebojša Despotović, Medicinski fakultet Beograd.

Mentor za izradu ove doktorske disertacije bio je Prof. dr Ivica Stančić, redovni profesor, Stomatološkog fakulteta Univerziteta u Beogradu. Imenovana Komisija je proučila doktorsku disertaciju i podnosi Nastavno-naučnom veću Stomatološkog fakulteta Univerziteta u Beogradu sledeći

I Z V E Š T A J

Prikaz sadržaja doktorske disertacije

Doktorska disertacija dr Miloša Petrovića pod nazivom **ORALNO ZDRAVLJE KORISNIKA DOMOVA ZA STARA LICA - PROCENA, NEGA I UTICAJ NA KVALITET ŽIVOTA** napisana je na 133 strane, uz prikaz 20 tabela, 15 slika i 131 reference iz savremene naučne literature. Disertacija sadrži: sažetak na srpskom i engleskom jeziku, uvod, ciljeve istraživanja, materijal i metode, rezultate, diskusiju, zaključke, literaturu i priloge.

U poglavlju **Uvod** kandidat se pregledom literature osvrće na principe starenja, njegovu klasifikaciju i demografske karakteristike. Na početku opisuje problematiku zdravstvene zaštite pacijenata starije dobi, kao i njihove zdravstvene, socijalne i ekonomske probleme. Dalje se kandidat osvrće na promene stomatognatog sistema osoba starije dobi: promene na zubima, parodontalnim tkivima, oralnoj mukozii, promene u lučenju pljuvačke, promene na rezidualnom grebenu, kao na promene u temporomandibularnom zglobu. Poseban odeljak uvoda posvećen je specifičnostima stomatološkog pristupa pacijenata starije dobi sa kardiovaskularnim, respiratornim, endokrinološkim, osteomuskulatornim oboljenjima, kao i poremećajima čula i mentalnog statusa. Kao važnu kariku u formiranju ovog istraživanja kandidat navodi negu oralnog zdravlja osoba smeštenih u domovima za stare. Navodi se da je loše oralno zdravlje korisnika domova za stare, najviše posledica odsustva ili otežavajućeg pristupa profesionalnoj stomatološkoj zaštiti, nedostatka volje, otežane motorike i lošeg medicinskog statusa korisnika domova, kao i neadekvatne prakse i stavova negovatelja. Stavovi negovatelja po pitanju oralnog zdravlja bi mogli da obezbede uvid u njihove prioritete i samim tim i postojeću praksu koja se sprovodi u domovima za stare. Dalje, opisuje se uticaj oralnog zdravlja na svakodnevni život osoba starije dobi. Pregledom literature navodi se da oboljenja usta i zuba, kao i gubitak zuba i nenošenje adekvatne zubne nadoknade, znatno umanjuju kvalitet života u starosti. Postoji ukupno preko 20 identifikovanih i klinički verifikovanih indeksa koji mere uticaj stanja oralnog zdravlja na kvalitet života. U poslednjem odeljku opisuje se Geriatric/General Oral Health Assessment Index (GOHAI), i njegova posebnost u odnosu na ostale upitnike. Poređenjem GOHAI-a i drugih instrumenata, ustanovljeno je da GOHAI znatno lakše detektuje oralne funkcionalne probleme, potrebe pacijenata i uticaj oralnog zdravlja na kvalitet života. Do sada, od svih OHRQoL instrumenata, za srpski jezik validiran je samo OIDP na teritoriji Bosne i Hercegovine. Upotreba jednog instrumenta ne zadovoljava potrebe procene stanja oralnog zdravlja i njegovog uticaja na kvalitet života starih ljudi.

U postavci ovog istraživanja kandidat polazi od **radne hipoteze**: nizak nivo oralnog zdravlja kod osoba smeštenih u domovima za stare rezultira nižim kvalitetom života.

Osnovni cilj istraživanja doktorske disertacije je precizno definisan i glasi: uvrđiti uticaj oralnog zdravlja na kvalitet života osoba smeštenih u domovima za stare. Na osnovu činjenica navedenih u Uvodu, proističu **bliži ciljevi istraživanja**:

1. Utvrditi objektivno stanje oralnog zdravlja korisnika domova za stara lica;
2. Utvrditi subjektivnu procenu opšteg i oralnog zdravlja osoba smeštenih u domovima za stara lica;
3. Ispitati stavove i znanje negovatelja o oralnom zdravlju kao i praksu vezanu za oralnu higijenu koju oni primenjuju u domovima za stare;

4. Oceniti stanje postojećih zubnih nadoknada i utvrditi potrebu za izradu novih, u skladu sa objektivnim okolnostima kod osoba smeštenih u domovima za stara lica;
5. Utvrditi korelaciju dobijenih rezultata između ispitivane i kontrolne grupe;
6. Provera validnosti i pouzdanosti prevedenog instrumenta za ispitivanje kvaliteta života u vezi sa oralnim zdravljem korisnika domova za stara lica.

U poglavlju **Materijal i metode istraživanja** detaljno su opisane metode izvođenja ove kliničke studije preseka. Dizajn studije sadrži sve segmente ovog istraživanja. Detaljno je izložen način formiranja uzorka, kriterijumi uključivanja ispitanika u studiju, detaljan opis primenjenih upitnika i kliničkih procedura, kao i statistička analiza podataka, za svaki segment istraživanja ponaosob. Studijsku grupu činio je 301 ispitanik, smešten u četiri doma Ustanove Gerontološki centar Beograd. Intervju je obuhvatio sociodemografske podatke, navike u održavanju oralne higijene, subjektivnu procenu opšteg zdravstvenog stanja i stomatoprotetskog statusa. Kliničkim pregledom utvrđen je status zuba i parodontalnih tkiva korišćenjem DFMT i CPITN indeksa. Evidentirano je i zdravlje mekih tkiva usta. Postojeće proteze ocenjene su u pogledu retencije, stabilizacije, abradiranosti, higijene i neophodnosti reparature. U istraživanju je učestvovalo 58 negovatelja zaposlenih u Ustanovi Gerontološki centar Beograd. Kontrolnu grupu je činilo 50 pacijenata korisnika usluga Klinike za stomatološku protetiku Stomatološkog fakulteta Univerziteta u Beogradu, koji su intervjuisani i klinički pregledani pre početka tretmana. Srpska verzija upitnika GOHAI razvijena je u skladu s preporučenom backward-forward metodom. Nakon dobijene preliminarne srpske verzija GOHAI upitnika i sprovedene pilot studije, dobijena je konačna srpska verzija GOHAI upitnika. Ispitani su pouzdanost, interna konzistentnost i konkurentna i konvergentna validnost upitnika GOHAI.

Rezultati su prikazani u šest odeljaka, sistematično kroz tabele i grafikone uz odgovarajuće obrazloženje. U prvom delu opisane su socio-demografske i karakteristike vezane za oralno zdravlje ispitanika, dentalni i parodontalni status ispitanika. Dalje, navedeni su rezultati subjektivne procene oralnog i opšteg zdravlja korisnika domova. Negovatelji smatraju da je veoma važno brinuti se o oralnom zdravlju korisnika domova, ali i da je nivo oralnog zdravlja korisnika nizak ili vrlo nizak. Za glavnu prepreku u održavanju oralne higijene korisnika domova, navodi se nedostatak vremena negovatelja. Protetski nije bilo zbrinuta svaka druga osoba koja je imala potrebu za protezom. Nizak GOHAI bio je povezan s percepcijama lošeg oralnog i opšteg zdravlja. Na kraju su prikazani rezultati provere validnosti i pouzdanosti instrumenta.

Kandidat u **Diskusiji** analizom metodologije i rezultata, obrazlaže svaki segment istraživanja. Korelacijom sa relevantnim naučnim radovima analiziraju se socio-demografske karakteristike, svakodnevne navike u održavanju oralne higijene, dentalni i parodontalni

status. Obrazlaže se disparitet objektivne i subjektivne procene opšteg i oralnog zdravlja ispitanika, kao i između ukupnih rezultata studijske i kontrolne grupe. Diskutuju se stavovi, znanje i praksa negovatelja i daju se smernice za eliminisanje prepreka u njihovom radu, a u cilju podizanja nege oralnog zdravlja korisnika domova. Analizom protetskog statusa korisnika domova, kadidat ukazuje na direktan uticaj protetskog statusa na kvalitet života i na važnost simboze zajedničkog pristupa korisnika, negovatelja i stomatološke struke navedenom problemu. U poslednjem segmentu Diskusije navodi se da je srpska verzija GOHAI-a pokazala prihvatljivu pouzdanost i stabilnost. Navode se konkretne preporuke i smernice metodologije budućih istraživanja.

Na osnovu predstavljenih i diskutovanih rezultata izvedeni su **Zaključci** koji predstavljaju jasne odgovore na postavljene ciljeve. Radna hipoteza je potvrđena: nizak nivo oralnog zdravlja kod osoba smeštenih u domovima za stare rezultira nižim kvalitetom života. Potvrđen je i osnovni cilj istraživanja: konačni GOHAI rezultat je nizak, što ukazuje na loše oralno zdravlje i sa njim povezan kvalitet života korisnika domova za stara lica u Srbiji.

U Literaturi je naveden spisak od 131 reference iz savremene i značajne naučne literature.

Objavljeni radovi koji čine deo doktorske disertacije

- **Petrović M**, Stančić I, Popovac A, Vasović M. Oral Health-Related Quality of Life of Institutionalized Elderly in Serbia. *Vojnosanitetski pregled* 2017; May vol. 74(5)
- Stančić I, **Petrović M**, Popovac A, Vasović M, Despotović N. Caregivers' Attitudes, Knowledge and Practice of Oral Care in Nursing Homes in Serbia. *Vojnosanitetski pregled* 2016; July vol. 73 (No.07)
- Ivica Stančić, Aleksandra Popovac, Teodora Rodić, Milena Palamarević, **Miloš Petrović**, Miroslav Vasović. Oral Health of Institutionalized Elderly in Belgrade. *Acta Stomatologica Naissi*, Dec. 2014, Vol. 30, No. 70, p 1408-1419

ZAKLJUČAK

Doktorska disertacija dr Miloša Petrovića pod nazivom **ORALNO ZDRAVLJE KORISNIKA DOMOVA ZA STARA LICA - PROCENA, NEGA I UTICAJ NA KVALITET ŽIVOTA** predstavlja značajan naučni doprinos gerontostomatologiji na srpskom govornom području. Sama obimnost studije, kao i nepostojanje ovakvih istraživanja na srpskom govornom području, daju značaj ovom istraživanju predstavljajući ga kao bazu za istraživače, stomatološku struku i zajednicu, a sve u cilju boljeg kvaliteta života osoba smeštenih u domovima za stare. Zbog toga, srpska verzija GOHAI-a bi mogla biti koristan i precizan instrument u proceni uticaja oralnog zdravlja na kvalitet života starijih osoba na srpskom govornom području. Doktorska disertacija je urađena prema svim principima naučnog istraživanja sa precizno postavljenim ciljevima, originalnim naučnim doprinosom, savremenom metodologijom rada, adekvatno prikazanim i prodiskutovanim rezultatima i jasno uobličenim zaključcima. Doktorska disertacija ispunjava sve kriterijume propisane Zakonom o Univerzitetu i Statutima Univerziteta i Stomatološkog fakulteta u Beogradu.

Na osnovu iznetog, predlažemo Nastavno-naučnom veću Stomatološkog fakulteta Univerziteta u Beogradu da prihvati pozitivan izveštaj Komisije, a nakon dobijene saglasnosti Veća naučnih oblasti medicinskih nauka Univerziteta u Beogradu, odredi datum javne odbrane ove disertacije.

U Beogradu

Članovi Komisije:

Prof. dr Ljiljana Tihaček Šojić,
Stomatološki fakultet, Univerzitet u Beogradu

Prof. dr Aleksandra Milić Lemić,
Stomatološki fakultet, Univerzitet u Beogradu

Prof. dr Srđan Poštić,
Stomatološki fakultet, Univerzitet u Beogradu

Prof. dr Svetlana Jovanović,
Stomatološki fakultet, Univerzitet u Beogradu

Prof. dr Nebojša Despotović,
Medicinski fakultet, Univerzitet u Beogradu